

ACC. N:R. M 10816: 1-10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Olika personer;
Härad: Medelstadi, Östra Adress: se uppteckn.!
Socken: Aspö, Fångö Berättat av: _____
s. 1-6. s. 7-10 Född år _____ i _____
Uppteckningsår: _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Hb almtak.

s. 1-10

Lu F 62.

Skriv endast på denna sida!

127

118/213C

Acc. n:r M 0816:1.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Blekninge

Medelsta

Ropö

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Andreas Persson

Brettningstjärn

1869

Ropö

✓ Sn

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1/ Ja
- 2/ Taket benämndes bindetak. Till omkring år 1890 bands halmen vid underlaget (likter) medelst näfver och vidjor. Senare användes järntråd.
- 3/ Nej
- 4/ a. 2 procent
b. 5 "
c. 10 "
d. 75 "
- 5/ En slags käppar som kallades näfver användes.

M. 10816:2.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

7/ Se bifogade beskrivning sid. 5!

8/a. Täckspada eller skovel, och bands med jämnbred användes även en lång smal gjord antingen av stältrib eller träs?

9/ Redskapen utgjordes endast av täckspaden och milen.

10/ Täckspaden användes att driva tehet, det vill säga pressa ihop halmen så att tehet blir jämt och tät.

M. 10816:3.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11/ Putor eller vantar användes ej. Tackebekläd-
en var häst och var träskor, Pommertid var man
berfata.

12/a. Se bifogad beskrivning sid. 5!

13/a. Nej

b. När taket är färdigt täcks det med tak-
skägget för att bli jämnt och slit, alla lösa strån rivas

c. Takskägget klippes jämnt och var färdigt
från högen

d. Senast 50 åren förekommer ej ånga hus med
holm- eller vasstak.

14/a. Se bifogad beskrivning sid. 5!
b. " " " " "

15/ Beredarna var tre. En var uppe på taket,
en buddade den och tredje man hand-
lades hand.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkämparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M. 10816:4.

16/ Borrade hål i vindske-
darna av raftändare knöckets eller höjdes mot vind-
skidan (vindskeidan) och till sö halmen.

17/ Taket lades på läkt. Plömmarna som lades på halmen
och bands vid takten, kallades här för raftar.

18/ Nej. Taket på boningshusen bestod av träer,
trä och tegel.

19/ Ja.

20/ På min fars gård, och efter 1895 på min
egen gård.

21/ Har alltid och endast varit landtkulturer.

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

Fvar:

7/ Om bündningen skedde med vidjor, skrapades en hand i becken, så vidjan blev mjuk och kunde smas. Man bredde halmen över fäktarna, så nåften på halmen. Sedan stackes vidjan längs nåften genom halmen och under läkten, så upps igen och drags åt med hjälp av knät.

12/ a. Fackhalmen slagtröskades efter bandet, det vill säga haluten av noken (kärnan) från axet närmast. Sedan vaddades halmen genom en stor kam placerad på lagholken. Alla lösa mjuka strån vaddades bort.

b. Vassen skavs på senhåsten, bands i noken (kärnan) ställes jämn och bättes till truck i ströck.

14/ a. Alltefter som färdigtäckta vikes halmen som står upps över takisen, en sida vänder görer fast med en nåft och bündes med vidjor.

När taket ska byggas läggs halmen tvärs över takisen, och fästes med "kärnor". "Trickorna" är gjorda av ek ~~X~~

M. 10816:6.

1. och hänger träs över takisen med cirka 2 meter mellan varje.
Det finns i varje "krika", tre på varje sida på vilka placeras tänderna
göra abtänger vilka ska hålla uppbyggnaden.

2. byggnaden löjades vid takhägget och fotstötter till takisen
på samma sätt som vid täckning av nya tak.

Bl.
Aspö sn
1948

Andreas Svensson
Drottningstads
f. 1869 i Aspö

126

119/216a

Acc. n:r M 0816:7.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Blekinge län

Härad:

Östra

Socken:

Jämsjö

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Emil Karlsson

Adress:

Jämsjöslätt ✓

Födelseår och födelseort:

1885

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja båda delar
2. De är bindetak de äro bundna vid underlag medelst vidjor eller järntråd
3. Löst pålagd halm användes inte här
4. a. en eller två procent. b. 5. c. 25. d. 90.
5. Ja dom kallar vi takrafter

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10816:8.

6. Vi lägger ett varf palm och en
Takkjär och bandet de steker man
man i genom palmens som underlaget
och som Takkjär och sedan gör man
en knapp som inte går tillbaka
där man drar åt det hårdare
blir det.

7. Går det en knapp som i brukar

De redskap som används vid
palmteckning de är endast en
knif och Entums löröda
6 tum bred och 24 tum lång
och på den ena sidan huflade man
upp 8 stycken ränder en Centimeter
djupa också skaff på den
den använder man till att
stöka palmerna eller massen med.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

11

nej

12 För de tröskede man långhalmen med
en slaga och sedan repade man
halmen på en balsurepa

de vassen skördas när den är i blom
och bindes i netkar och sedan trefas
den liksom en sädessträva

13 a båda delar

b ja. c Takskäg den benämningen har
ja inte hört talas om

d. ja

14. när taket är opälat på båda sidor så
använder man maskintröskad palm och
breder ett lager över ryggen och låter
den gå med en X5 Centermeter på var
sida. binder fast den går man på olika sätt
en del använder 3 rader med stänger och
binder fast dem i underlaget med järnträd
och en del använder hörgärdssätt och en del går
hänglar en meter långa och hänger över ryggen

M.10816:10.15. de man vara både en två eller tre.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16 de har jag inte sett eller hört talar om

17 på läkt

18 nej inte här.

På boningshusen användes för halm
men då breddade man ett lager halm
med då skars man jordloppis utaf
hård gräsmatt och lade över hela
takentän. men de förekommer
inte nu.

De var mest de fattigaste folket.

20 Larkens sakers järn-
bandala med flera

21 Smide och senast jordbrukare.

OBS.1 Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.